

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

*Арламов О. Ю., к.т.н., доц. (каф. ОППЦБ КПІ ім. Ігоря Сікорського);
Бекала К. І., студ. (гр. ЛА-61, ФЛ КПІ ім. Ігоря Сікорського)*

Анотація. Стаття присвячена дослідженню лексико-семантичних особливостей військової термінології у сучасній англійській мові.

Ключові слова: воєнна лексика, військова термінологія, лексичні особливості, семантичні зв'язки.

Abstract. The paper is devoted to the study of lexico-semantic peculiarities of the military terminology in modern English.

Keywords: military vocabulary, military terminology, lexical peculiarities, semantic links.

Вступ. Наявність власної армії у будь-якій країні є обов'язковою передумовою на здобуття незалежності. За роки своєї незалежності, Україна буквально повністю відновила військовий потенціал, і наразі українська армія поправу вважається однією з найкращих армій у всьому світі.

Не менш важливу роль в українській армії відіграють перекладачі, адже саме від правильної передачі змісту документу буде залежати успіх проведення тої чи іншої військової операції. На даний момент при багатьох українських університетах були створені кафедри військової підготовки, де студенти мають змогу отримати не лише базові знання та навички з військової підготовки, а й опанувати основи військового перекладу для отримання подальшої відповідної кваліфікації.

Аналіз стану питання. Військова термінологія поповнює словниковий склад державної мови поступово, і тим самим відображає лінгвокультурну ситуацію, яка є характерною для певної епохи. Основними характеристиками військової термінології є компетентність и корпоративність.

Військова термінологія поповнюється не лише у період воєн та конфліктів, але й також у періоди воєнних реформ и перетворювань. Секретність, закритість армії обумовлюють її корпоративність та створюють передумови для створення та розвитку власної військової мови [1].

Військовий вокабуляр складається з ядра – термінологічної лексики, і периферії – нетермінологічної, субстандартної лексики. Услід за В. М. Шевчуком під військовим терміном ми розуміємо “слово або словосполучення, що використовується для позначення певного спеціального поняття, яке відноситься до того, чи іншого розділу військової науки або до військової техніки”. Поняття “військова субстандартна лексика” об'єднує різні соціально-функціональні класи слів, які використовуються в мовленні військових у неофіційному спілкуванні, а саме жаргонізми, сленгізми, сленгова фразеологія.

Найбільш характерною рисою військових документів є різні скорочення, що носять характер умовного коду. Звичні слова отримують особливе письмове

позначення у стилі військових документів [2].

Військові документи рясніють спеціальною термінологією, що відноситься як безпосередньо до військової справи, так і до різних областей техніки, яка використовується в армії. Ніякі норми живої розмовної мови і, зокрема, професіоналізми, які часто виступають під терміном «військовий сленг» і які дуже широко використовуються в живому спілкуванні солдатів між собою, не вживаються в офіційних документах.

Мета роботи: проведення аналізу лексико-семантичні особливості англійської військової термінології.

Методики, матеріали і результати досліджень. Як і інші різновиди ділового стилю, слова у військових документах вживаються переважно в своїх предметно-логічних значеннях. Винятком є назви об'єктів військових дій, яким часто присвоюються різні умовні позначення.

До загальних властивостей військових термінів відносяться такі властивості, що не залежать від будь-якої конкретної мови, а характерні для будь-якої термінології.

Дуже важливою загальною властивістю для будь-якої термінології, в тому числі і для військової, є її системна обумовленість, тобто, певна залежність термінів один від одного. Відмінною особливістю військових термінів є їх стилістична нейтральність, так як єдиним призначенням терміну є назва відповідного поняття або об'єкта реальної дійсності на відміну, наприклад, від жаргонних слів, для яких завжди характерне певне емоційно-експресивне забарвлення.

Спільними властивостями всіх термінів в будь-якому вигляді військової термінології є такі [3]:

- однозначна співвіднесеність терміна в межах однієї галузі військової справи; номинативність терміну, тобто, його незалежність від контексту;
- стилістична нейтральність терміна;
- системність терміна, тобто, належність його до групи понять, що описують певний вид військової діяльності або певний військовий об'єкт.

Військова термінологія відрізняється від нейтральної лексики функціонально (спеціалізація в області військової справи) і семантично (чіткість семантичних меж, стилістична нейтральність, відсутність емоційного забарвлення, а також прагнення до однозначності).

На відміну від звичайного слова, військовий термін може бути поєднаний тільки з одним об'єктом реальної дійсності, представленим або одним поняттям, або одним денотатом, або будь-яким числом однакових об'єктів. Ця однозначна співвіднесеність проявляється лише в рамках однієї галузі військової справи. Багатозначність військового терміна може мати місце тільки при його вживанні в різних областях військової справи або в різних контекстах: донесення, повідомлення, рапорт, одиниця штатна; підрозділ, частина, підрозділ, група, мета, об'єкт.

Однозначність терміна в такому розумінні не слід плутати з варіантами перекладу терміну на іншу мову, так як еквівалент мови перекладу того чи

іншого терміна не є його значенням, а лише одним з можливих варіантів еквівалентної відповідності.

У військових термінів, як правило, немає синонімів, або вони різняться за своїм вживанням. Системна обумовленість військових термінів являє собою певну залежність термінів один від одного (вираз родових і видових понять, відома ієрархія). Ця властивість військових термінів простежується у військових званнях. Оскільки у військовій сфері зайняті великі маси людей з різними рівнями знань і підготовки, то військові терміни повинні відповідати ще одній вимозі - бути ясними, простими, доступними для розуміння. Саме в силу цього багато військові терміни створені на базі загальноновживаної лексики.

Цією властивістю в першу чергу наділені терміни масової комунікації (команди, термінологія наказів, донесень, розпоряджень). Ці терміни повинні бути короткими, забезпечувати лаконічність викладу.

Нові військові терміни утворюються з використанням звичних способів словотвору, характерних для сучасної англійської мови. Чітке уявлення про способи словотворення дозволяє більш глибоко зрозуміти процеси розвитку військової термінології і значень нових термінів, ще не відображені у словниках.

Як правило, розрізняють *морфологічний словотвір* (при якому нові слова даються шляхом поєднання морфем) і *лексико-семантичний словотвір* (при якому нові слова виникають в результаті перенесення найменування або зміни значення без зміни набору звуків). Військова лексика поповнюється також за рахунок різного роду запозичень.

Морфологічний словотвір термінів охоплює наступні способи: *аффіксація, словоскладання, конверсія і скорочення.*

Аффіксація – це спосіб словотвору, за допомогою якого нові терміни створюються шляхом приєднання словотвірних афіксів (префіксів і суфіксів) до основ різних частин мови. До числа найбільш продуктивних суфіксів, за допомогою яких утворюються військові терміни (іменники) належать такі:

- *-age: camouflage; sabotage;*
- *-al: removal; survival;*
- *-er: launcher; booster;*
- *-ese: manualese; navalese;*
- *-ier: grenadier; bombardier;*
- *-ing: landing; jamming;*
- *-ment: bombardment; environment;*
- *-ness: hardness;*
- *-out: breakout; blackout;*
- *-ry: weaponry; missilery;*
- *-ship: generalship; brinkmanship.*

Найбільш вживані дієслівні суфікси у військовій лексиці:

- *-ate: activate;*
- *-ize: mobilize.*

З дієсловами у військовій лексиці найчастіше поєднуються такі префікси:

- *co-*: *coordinate*; *cooperate*;
- *de-*: *deorbit*; *debrief*;
- *en-*: *entruck*; *entrain*;
- *mis-*: *mislead*; *mishandle*;
- *out-*: *outgeneral*; *outgun*;
- *pre-*: *preposition*; *preload*;
- *re-*: *replenish*; *resupply*;
- *sub-*: *suballot*; *submerge*;
- *under-*: *understaff*; *underload*.

Словоскладання - спосіб словотворення, при якому нове слово утворюється шляхом з'єднання основ двох або трьох слів. Тут можна подати такі основні структурні типи:

а) складні іменники: *aircraft*; *battlefield*; *bridgehead*; *workshop*; *man-of-war*;

б) складні прикметники: *battlewise*; *infantry-heavy*; *seaworthy*; *flash-burnt*; *helmet-mounted*;

в) складні дієслова: *outfight*; *manhandle*; *downgrade*.

Конверсія - дуже поширений у військовій лексиці тип словотворення, при якому деякі існуючі слова, не змінюючи своєї вихідної форми, набувають значення іншої частини мови.

Конверсія - один з основних способів утворення дієслів (переважно від іменників).

Наприклад, *mortar - to mortar*; *shell- to shell*; *rocket - to rocket*.

Труднощі в перекладі таких нових утворень полягають в тому, що в українській мові може не бути дієслів, утворених від аналогічних основ, наприклад, *to mortar* - українською не можна сказати «мінометити», треба «обстрілювати з міномета, вести мінометний вогонь»; *to officer* «укомплектовувати офіцерським складом»; *to gap* «пробивати пролом, проробляти прохід»)[6].

Можливий також процес утворення шляхом конверсії іменників від дієслів (наприклад, *to intercept - intercept*).

Скорочення є дуже поширеним способом морфологічного словотвору. При цьому відбувається скорочення деякої частини звукової оболонки або графічної форми слова.

Безсумнівний вплив на інтенсивність і поширеність цього явища надають особливості стилю бойових документів, для яких вимога стислості, стислості є домінуючою.

Виділяють такі основні види скорочень слів шляхом усічення основ:

- 1) *усічення початку слова*: (heli) copter; (Para) chute;
- 2) *усічення середини слова*: arty (artillery);
- 3) *усічення кінця слова*: demob (ilize); frag (ment); heli (copter); prop (eller).

Можуть бути різні комбіновані варіанти цих видів, наприклад, *medico* (*medical officer*), *nukes* (*nuclear weapons*), *pentomic* (*penta + atomic*), *radome* (*radar + dome*), *siwa* (*side winder*).

Особливе місце займають скорочення складних слів: *A-bag* (*assault bag*), *A-bomb* (*atomic bomb*), *H-bomb* (*hydrogen bomb*).

Висновки. Отже, всі військові матеріали відрізняються насиченістю спеціальної військової лексики, широким використанням військової і науково-технічної термінології, наявністю певної кількості стійких словосполучень, характерних тільки для військової сфери спілкування, великою кількістю військової номенклатури і спеціальних скорочень, умовних позначень, використовуваних тільки у військових матеріалах, з точки зору синтаксису - широким використанням еліптичних і клішованих конструкцій, стислою формою викладу. Все це пов'язано з певними особливостями, що характеризують військову сферу спілкування: стислість, чіткість, і конкретність формулювань, точність і ясність викладу, що забезпечує логічну послідовність викладу, чітке відокремлення однієї думки від іншої, легкість сприйняття переданої інформації.

Література

1. Мешков О. Д. Словосложение в современном английском языке. – М.: Высшая школа, 1985. – 187 с
2. Bowyer R. Campaign. Dictionary of Military Terms. – Macmillan, Bloomsbury, 2004. – 280 p.
3. Dickson P. War Slang. American Fighting Words and Phrases from the Civil War to the Gulf War. – N.Y., 1994. – 403 p.
4. Algeo J. Fifty Years Among The New Words. A Dictionary of Neologisms. – Cambridge University Press, 1991. – 257 p.
5. Webster's Unabridged Dictionary. – N.Y.: Random House, 2001. – 2230 p.